

ТИЖНЕВИК - REVUE HEBDOMADAIRE - TRIDEN'U UKRAÏNIENNE

Число 45 (403) рік вид. IX. '0 грудня 1933 р.

Ціна 2 ф.н. Prix 2 fr

Париж, неділя, 10 грудня 1933 року.

Повертаємося до питання, якому присвятили нашу попередню передовицю, відносин україно-московських, як вони виявилися на останній сесії пленума ЦК і ЦКК КПБУ. До теми тієї доведеться, певно, ще не раз повертатися. Сьогодні ми не маємо ще повного тексту прийнятих там резолюцій, що їх присвячено українській справі. Попередній аналіз тих відомостей, які посідаємо про ці ухвали, подає наш сьогоднішній огляд «з життя й політики».

Одсилаємо до нього читачів, а тут зазначимо лише, що ці ухвали откривають у всій неприкритій голізні справжнє обличчя московського імперіялізму, досі все-ж соромливо прикритого легким серпанком совітської фразеології про національну політику.

Разом з тим вони назавжди кладуть край невковирним байкам про можливість української державности в формі «самостійної, соціалістичної республіки», байкам, якими влучні фальсифікатори комуністичні туманили очі ймовірним землякам нашим.

А що найсутніше в цих ухвалях знаходимо одверте признание непереможної сили українського національного руху, який підбив під свої впливи навіть тих, кому Москва доручила творити оту фіктивну державність, оту нову українську культуру національну формою, комуністичну змістом, тих, на кого хотіла спертися на Україні окупаційна влада.

Дані і числа про чистку, переведену серед членів КПБУ, про зміну майже всього керівного апарату, що їх наводимо нижче, говорять самі за себе і довших коментарів не вимагають.

З свого боку ми можемо тільки вітати драконівські заходи мос-

ковських правителів і їх харківських попихачів, заходи цього разу скеровані проти своїх-же людей — комуністів українських. Безоглядна війна всьому українському, що її за еказієками з центру проголосив московський генерал-губернатор у Харькові, безошадна боротьба зо всім українським в царині економічній, політичній і культурній тільки прояснює становище, тільки загострює позиції, тільки глибшу вириває прірву між централістичною Москвою і поневоленою Україною.

Що ясніше, то краще.

З подорожі Пана Головного Отамана Андрія Лівичького.

Пан Головний Отаман Андрій Лівичький прибув до Франції з Швейцарії, де він перебував довший час. В Парижі на двірці високого гостя зустріли представники наших урядових установ, громадянства та преси.

Не довгий час свого перебування у Франції Пан Отаман використав на те, щоб одбути низку нарад з нашими урядовими чинниками і чільними представниками українського громадянства, зазнайомитися ближче з життям і діяльністю наших установ і організацій в Парижі і у Франції взагалі, на місці придивитися до становища нашої еміграції тут, до умов її праці і побуту та, нарешті, обновити безпосередній контакт з нею. Пан Отаман уділив прийняття багатьом нашим громадянам, вислухавши докладно повідомлення про їх потреби найпекучіші та подавши відповідні вказівки. Разом з тим переїзд через Париж дав йому могу зпочаитися з видатними особами заприятзненних нам націй, близьких і далеких, зустрітися з нашими кавказькими приятелями й поділитися з ними думками й міркуваннями про поточні події та про вигляди на майбутне.

Зараз по приїзді Пан Андрій Лівичький поклав квіти на могилу святої пам'яті Симона Петлюри. Ця проста й скромна урочистість зібрала на кладовищі Монпарнас видатних представників нашої паризької колонії. По покладенні квітів одбулася коротка молитва, закінчена співом «Вічная пам'ять». Хвилини мовчання над дорогою могилою глибоко зворушили присутніх.

Того-ж дня Пан Отаман був на службі Божій в Українській Православній церкві в Парижі, де саме того дня правилася панахида в роковини смерти бл. пам. Німфодори Лотоцької.

* * *

На час перебування у Франції Пана Головного Отамана припала 9 річниця існування однієї з найстаріших і найміцніших наших

Пан Андрій Лівницький на могилі св. пам. Симона Петлюри.

громад тутешніх, громади в Шалеті. Те скромне свято зв'язане було цього року з посвяченням нового поширеного власного помешкання. Пан Андрій Лівницький побажав провести той день серед нашого громадянства на провінції.

В Монтаржі, куди Пан Головний Отаман прибув разом з пп. В. Прокоповичем, М. Шумицьким, головою Союзу Українських Емігрантських Організацій, генералом О. Удовиченком, головою Товариства б. вояків Армії УНР у Франції, його зустріли делегація громади та місцевої філії Товариства вояків, на чолі з п. М. Лівницьким, головою Громади, пп. полк. М. Татаруля, Т. Нетреба та І. Шаповал.

По прибутті до Шалету перед помешканням Громади високому гостеві піднесено було квіти від місцевої української молоді. Квіти

підносили панни Татаруля та Гербанівська. Голова Громади провів Пана Отамана на приготоване для нього місце в салі, де саме правила-ся служба Божа. Просторе помешкання Громади аж по береги було виповнено нашими земляками й чужинцями.

Урочисту службу Божу правив настоятель Української Православної Парафії Франції протоієрей Іларіон Бриндзан в салі, для тієї нагоди повернутій в походну церкву, просто й гарно оздобленій, перед престолом, вкритим білими покривалами, прикрашеним квітами. З боку наші прапори — старий прапор 3 дивізії, значок її командири і новий — Шалетської Громади підкреслюють урочистість моменту і непорушний внутрішній зв'язок між минулим і сучасним, об'єднаними однією ідеєю, однією метою.

Переняті тими-ж настроями, тими думками зворушливі слова молитви за отчизну, яку присутні вислуховують на вколішках, переносять усіх душею в далекий рідний край.

Вражіння те ще зміцняється традиційним співом молитви за отчизну — «Боже, великий, єдиний...» Прекрасне, високо патріотичне й продумане слово пан-отця ще поглиблює ті почуття.

Сумом сповняє серця «Вічна пам'ять» тим, що загинули за Україну. Під час її співу в жалібному салюті перед померлими героями визвольної боротьби схиляються жовто-блакитні прапори. Та за скорбною мелодією спомину й пошани померлим хвилями могутніми розлягається вже повне віри в свої сили, в конечну перемогу «Многая літа» — Україні, Голові Держави нашої...

Багато сприяли урочистості прекрасні співи місцевого хору під майстерним проводом п.В. Ковгана. Вміло добрані композиції Київського напіву (Лаврського), М. Лисенка, О. Кошиця, К. Стеценка, сьмого директента додали святу чисто національного характеру. Класичний концерт Бортянського «Тебе Бога хвалим», достойне вивершення співів, мивоволі своєю силою й красою переносив присутніх в минуле, туди на рідну землю, в стару сільську церкву...

По службі коротка годинна перерва, яка дала змогу гостям трохи відпочити й переговорити з громадянами, а хазяям час на те, щоб влаштувати салю для обіду; і за годину в тій же салі за столами, накритими на 120 осіб, гості, і громадяне вже всі на своїх місцях дожидають приходу Пана Отамана. На порозі хати його зустрічає Управа Громади і старіший з громадян п. Долотій підносить йому хліб-сіль. Пан Отаман займає місце в головах почесного столу.

Голова Громади М. Левицький звертається до високого гостя з словами привіту:

Пане Голово Держави Української, Пане Головний Отамане, високі гості і дорогі громадянки і громадяне!

Маємо велику радість вітати Пана Головного Отамана в день нашого громадського свята 9 річниці і посвячення нового будинку, що зібрали нас тут в одній сім'ї в гостинній Франції, яка дала нам тимчасовий притулок. Тут ми відчуваємо себе вільно, маємо після тяжкої праці певний шматок хліба і маємо змогу в часи відпочинку

переводити свою організаційну роботу, доповнюючи досвід, так необхідний нам для збудування нашої держави.

Тут на вигнанні, після переоцінки всіх подій, яких ми були свідками і учасниками, гартується досвід, робиться аналіз наших помилок, виковується те, що нам так потрібне було в часи нашої визвольної боротьби.

Десять років тому, після злиднів інтернації, волею долі опинилася тут група наших емігрантів, переважно вояків. Оселившись тут, щоб забезпечити своє існування в незвичних умовах життя й побуту некваліфікованого робітника, подбала вона про заснування своєї організації, надавши їй назву Української Громади.

В засаду поклали рівність, взаємну пошану й громадську дисципліну.

Метою свого існування поставили ми — збереження себе фізично, допомогу моральну й матеріальну, поширення світогляду, надбання знання, виховання молоді, плекання рідного мистецтва і т. ин., а загалом популяризацію українського імени серед чужинців.

За базу вважали ми надбання колективом матеріальних цінностей, бо без них ніяка робота не можлива.

Во всіх цих галузях громада за 9 років має відрадні наслідки.

Переборовши всі труднощі в період організаційний, ми приступили до творчої праці і прикладаємо і зараз усіх зусиль, щоб час перебування нашого на чужині не дурно витратити. Нам багато ще потрібно, щоб дійти до здійснення нашого ідеалу, що за-для його опинилися ми тут. Ми багато пережили, але разом з тим здобули і багатий досвід, що його взяли ми собі на науку з того тяжкого лихоліття, яке випало на долю нашої батьківщини, для якої ми живемо.

При всіх наших гараздах тутешніх турбують нас ті жахливі події, які відбуваються на рідній землі. І той біль спільний найбільше Вам, Пане Голово Держави, Пане Головний Отамане, приходиться одчувати, найтяжче переживати.

Вітаємо Вас, Пане Голово Держави, Пане Головний Отамане, вдруге в нашій господі. Дозвольте в імені Громади дякувати Вам, що відвідали нас. Нам цим Ви зробили велику приємність, що в ці тяжкі часи Ви разом з нами, разом з нами поділяєте нашу маленьку радість з приводу нашого громадського свята і велике наше горе загальне.

Переконані, віримо і будемо щасливі, що прийде час і ми радісніше вітатимемо Вас на нашій рідній батьківщині.

Не відмовте розділити з нами, що Бог послав.

Слава Україні! Слава Голові Держави, Панові Головному Отаманові! Слава Українському Урядові! Слава!

Далі коротко вітає Пана Головного Отамана іменем всієї нашої еміграції у Франції Голова Союзу Українських Емігрантів п. Шумицький, який говорить:

Пане Президенте!

В імені Союзу Українських Емігрантських Організацій у Франції щиро вітаю Вас і дякую, що вшанували свою присутністю наші збори.

Радію, що можу привітати Вас у одній з найкращих громад нашого союзу, в її власному будинку, який вона збудувала на свої кошти, не отримуючи не від кого жадної допомоги.

У громаді, яка твердо стоїть на своїх ногах та зберігає свято ті ідеали, з якими її члени вийшли з України — відновлення незалежної Української Держави.

В особі Вашій, Пане Президенте, ми вітаємо нашого всгда, невтомного борця за волю України і від усього серця бажаємо Вам успіху в праці.

Панове, слава Панові Головному Отаманові!

На прохання Голови Громади п.-отець благославляє трапезу. Починається празниковий обід, який йде без жадних офіційних промов і тостів в сердечній атмосфері однієї української сім'ї. Між гостями і господарями, які виявили надзвичайну гостинність і вміння приймати, точиться жива розмова, взаємний вимін думок.

Наприкінці банкету голова Громади пропонує тост за здоров'я Пана Головного Отамана. Всі встають. Коли замовкло одушевленне «слава», Пан Андрій Лівіцький звертається до громадян з такими словами:

З приємністю прийняв ваше миле запрошення, щоби ще раз констатувати пишний розвій найстарішої традиційної колонії української у Франції. Хотів бути у вас не тільки через незмінну вірність вашу національно-державним прапорам, а й через особистий сантимент до вашого Шалета.

У вас я був ще тоді, коли мав щастя працювати під керівництвом блаженної пам'яті Головного Отамана, коли всю нашу справу очолював Незабутній Провідник визвольної боротьби... Без нього тяжко стало нам, його ближчим співробітникам, тяжко стало всій нашій справі. Мусіли ми стиснути в грудях наш великий біль і продовжувати невтомну працю для наближення нашої перемоги.

І коли тепер, на восьмому році нашого сирітства, я об'їзжаю більші осередки нашої еміграції по всій Європі, з радістю бачу, що вся еміграція чесно виконала заповіт нашого Вождя. Нема кутка в Європі, від Чорного та Балтійського моря аж до Океану, де б не організувалося наше громадянство, де б патріоти українські, від наймолодших починаючи, не пропагували перед чужинцями нашої святої справи.

Невтомна жертвенна праця нашого громадянства по всіх країнах, де можна жити і працювати, проваджена з незмінною вірністю національно-державним прапорам, дала вже свої конкретні наслідки. Коли давніше про нас уперто мовчав увесь світ, то від кількох уже років про нашу справу заговорили преса всього культурного світу. З сторінок популярних щоденників Європи та Америки, від Франції починаючи, не сходить наша Україна, що своєю незломною боротьбою, своїм невимовним стражданням заімпонувала на решті могутнім та щасливим.

Наближається нині до реалізації й те, чого домагалися ми від початку наших змагань. Завдяки шляхетності норвежця Мовінкеля неприступна, сліпа «Женева» звернула на нас увагу і зробила перший крок по шляху зрозуміння нашої справи. Той крок, на жаль, незадовольняючий. Ще й до нині легше в Женеві виступати представникам еміграції московської, що й зараз не хоче чути про інші народи, поневолені сучасною, ніби ворожою їй, большевицькою Москвою. А ще уважніше прислухаються там до тих сучасних переможців, до тих всесвітніх розбійників, що називають себе московськими комуністами. Міжнародня установа, що покликана до життя з найліпшими намірами, з надзвичайним обуренням виступала проти «імперіялізму» далекої від нас Японії, що на Далекому Сході має свої поразки з нашим ворогом. Пізніше та сама установа разом з іншими міжнародніми організаціями, до II-го Інтернаціоналу включно, з не меншим обуренням поставилася до сучасної Німеччини, що відкинула на решті традицію Рапалло і зрозуміла всю небезпеку сучасної Москви. Чому-ж тим авторитетним установам не прийшло до думки, що «імперіялізм» Японії є лише обороною свого державного буття, в порівнянні з традиційним послідовним імперіялізмом у с я к о ї М о с к в и ? Чому всесвітні оборонці права і правди не можуть зрозуміти, що сучасний режим усього світу, до Німеччини включно, є земним раєм в порівнянні до московського пекла? Хоч міжнародні авторитети вже почули стогін народів, гноблених Москвою, хоч окремі шляхетні особи все частіше забірають голос в обороні змученої України, але ще н е бракує... панів Еріо, які затулюють вуха навіть на такі заяви, як тактовний, може вже занадто чемний, лист професора Бочковського.

На тому всесвітньому терені, в тій прекрасній Женеві, — яка зрештою не може відповідати за короткозорність міжнародньої думки, — створилися взаємовідносини, які можна вважати за початок

найширшої консолідації наших національних сил. Відпоручники наші виступали перед інтернаціональним трибуналом с о л і д а р - н о з делегатами Галичини й Буковини та ріжними громадськими організаціями і спільно з ними досягли конкретних наслідків.

Чи чогось подібного можна було сподіватися перед десятком літ, коли свіжими були наші тяжкі невдачі, коли стільки було жалів та взаємних обвинувачень? Пригадайте собі, як колись ставилася галицька преса до так званої «концепції» Української Народньої Республіки, до «петлюрівщини»? Скільки було закидів в залежності від чужеземних чинників, скільки ворожости та зненависти. Час пройшов, почали поволі затягатися найтяжчі рани, почалося взаємне зрозуміння та взаємна п о в а г а .

Починають розуміти всі патріоти українські, що ми не «концепція», а репрезентація народу українського, який доручив своєму урядові, своїй лицарській армії продовжувати боротьбу й за межами по-неволеної батьківщини. Не збулися рани місцевого значіння, але затихли вони перед лицем тієї Рани, що так жахливо кривавить, затихли перед маєстатом великих страждань Великої України.

Хай же станеться чудо, яке вже наближається, якого так слізно чекає засмучена Мати! Хай патріоти всієї землі української об'єднуються в єдиній боротьбі за р е а л ь н е з а в т р а -- за визволення України з московської неволі. Хай зрозуміють у с і українці, що для перемоги мусимо скупчити сили в єдиному чинному фронті.

Тим фронтом є ворожа Москва, що від віків нас псслідовно про-вокувала, а нині так злісно не хоче пустити з хижих пазурів своїх нашої України.

Дякуючи вашій Громаді за сердечне прийняття, прошу пана голову Генеральної Ради передати всій еміграції нашій у Франції моє шире привітання і мою глибоку певність скорої зустрічі на широких просторах Самостійної Незалежної Держави Великого Вільного Українського Народу.

Слова Пана Отамана, які присутні вислуховують стоячки з напруженою увагою, вкривають звуки національного гімну. Після співу «Ще не вмерла Україна» Пан Отаман залишає зібрання.

Проважаючи високого гостя, голова Громади іменем усіх складав йому шире подяку за честь, яку він зробив своїми одвідинами Громаді.

Залишаючи Громаду, Пан Отаман дякує господарям за миле прийняття і за приємні години, проведені в їхній сім'ї, і просить пе-

В Пірнаєх.

редати привіт його та побажання успіху в праці всій українській еміграції у Франції.

Гості виїждять, але довго ще зібрані діляться вражіннями від перебутого дня. Одвідини Панем Головним Отаманом Громади, його інтерес до життя громадян, до умов праці і побуту, розмови, які він вів з окремими людьми, а найбільше його слово, коротке, але сильне, повне віри в наші сили і в наше майбутнє, залишили глибокий слід в душі шалетців. Слова високого гостя додали їм сили й духу на дальшу працю серед нелегких умов еміграційного життя.

День, проведений в Шалеті, зробив приемне вражіння і на гостей. На власні очі побачили вони розвиток Громади, яка почуває під ногами міцний ґрунт. Посвячення нової прибудови дало добре посвідчення економічним її здобуткам, а бездоганна організація урочистости свідчили про високу ступінь організованости, про справжню внутрішню дисципліну і розвинене почуття тактовности, які позначали собою все прийняття. Коли-ж взяти на увагу, що це робиться людьми, які тяжко працюють цілий тиждень, робиться уривками у вільну від

роботи годину, то це говорить ще більше про ті здорові сили, що їх криє в собі українська еміграція, і ті можливості, які вона має в собі на майбутнє.

Безперечно, Панові Головному Отаманові перебування в Шалеті, безпосереднє ознайомлення з тим, як живе і як міцно тримається, як працює для рідної справи одна з наших еміграційних організацій, додає певности в тій тяжкій і відповідальній праці, на чолі якої він стоїть.

* * *

По повероті до Парижу Пан Андрій Лівіцький в супроводі п. І. Косенка виїхав в Піреней. Метою цієї його поїздки було навістити пані О. Петлюрову разом з її дочкою і скласти їм пошану. Кільки день в затишному підгірському місті були для нашого гостя добрим одпочинком після довгої подорожі. Поїздки на берег океану і екскурсії в гори дали йому змогу відірватися на час од повсякденних турбот і взяти запас сонця і свіжого повітря, щоби з новими силами повернутися до перерваної роботи.

«Прорив» на іграшковому фронті на сов. Україні.

Нема, здається, такої ділянки політичного, господарського та культурного життя на совітській Україні, яка була б вільною від «проривів» на шляху, що його визначила большевицька влада для «соціалістичного будівництва». Особливу увагу уділяє тепер большевицька влада викриттю «проривів» на культурному фронті, бо саме тут — на думку сучасного сатрапа сов. України Постишева — засіло у свій час під захистом наркома світи М. Скрипника чимало петлюрівців та агентів чужоземних контр-розвідок.

Щойно недавно викрито новий «прорив», здавалося, на безневиннішому фронті — на фронті виробництва іграшок для дітей. Заслуга викриття цього «прориву» належить заступникові наркома освіти А. Хвилі, який вже раніше займався викриттям «проривів» на культурному фронті.

В своїй промові на всеукраїнській нараді в справі дитячих іграшок 6 жовтня ц. р. А. Хвиля з великим сумом констатував, що большевики зуміли опанувати найскладнішими технічними питаннями, а от зовсім занедбали справу виробництва іграшок, — важливого чинника в комуністичному вихованні дитини, — та перекинув вину за це на старе керівництво народнім комісаріатом освіти.

Свою доповідь А. Хвиля сполучив з демонстрацією іграшок совітського виробу.

Демонструючи, напр., іграшку-негра, А. Хвиля подав таке зауваження: «Негр цей в котілку, з надзвичайно страшним обличчям. Іграшка ця складає у дитини невірну уяву про негрів і сприяє не

вихованню у дитини інтернаціональної солідарності, а навпаки» (А. Хвиля. «Про іграшку», «Комуністична Освіта» ч. 8. 1933 р. 16 стор.). Більш докладні пояснення подав А. Хвиля при демонстрації іграшки-фашиста. «Очевидно, що фашиста треба було показати дитині так, щоб це відповідним чином озброювало дитину проти фашизму, з яким ми боремося. Але нічого схожого нема. Вигляд цього «фашиста» справляє дуже бадьоре вражіння, викликає здоровий сміх. Коли порівняти цього «фашиста» з одеським «конем» або «лялькою», можна сказати, що він досить лагідний парняга, що з ним де-що можна поговорити, піти в садочок по яблука, потанцювати одеський танець — чичотку. Взагалі цей образ ні в якому разі не буде викликати якоїсь ворожої асоціації у дитини до фашиста, а навпаки, коли дитина побачить це обличчя, то вона засміється. От і спробуйте дитині говорити про кровожадність, огидливість світового фашизму, маючи, як ілюстрацію, цю іграшку. Навряд чи повірить вона цим словам» (там же).

«Наша іграшка — так казав А. Хвиля — повинна відбивати основні напрямки господарського, технічного розвитку нашої соціалістичної країни» (там-же, ст. 21).

На жаль, А. Хвиля не конкретизує своєї думки — не пояснює, якими саме рисами слід наділити іграшку-негра, щоб вона викликала у дитини почуття інтернаціональної солідарності, а «фашиста» такими рисами, щоб дитина одразу відчула його кровожадність.

Посилаючися на авторитетні слова Сталіна, що «нема таких фортець, які б не взяли большевики», А. Хвиля вірить, що й цю «фортецю» — виробництво іграшок — візьмуть большевики та піднесуть справу творення дитячої іграшки на належну височінь «за активною участю всієї пролетарської громадськості, армії педагогів, наукових робітників, за допомогою і участю найкращого друга пролетарських дітей, випробованого большевика тов. П. П. Постишева», який — до речі сказати — тако-ж виступав на цій, — за його словами, — «скромній, не бучній діловій нараді». (Там-же, ст. 20 і 24).

Можна з певністю сказати, що большевикам не вдасться подолати цієї фортеці, бо нема тої сили, яка могла б примусити дитину, що бавиться іграшкою совітського виробу, переживати в повній непорушності кимсь наперед визначені емоції. І це тому, що дитина завжди вносить в своє ставлення до будь-якої іграшки такі риси, які виразно промовляють про дитячу фантазію, що здатна перетворювати реальну річ, наділяючи її уявними властивостями.

Ст. Сіропольо.

Уривок спогадів.

— Українці в Криму за часів генерала Врангеля.

В-осени 1919-го року вже не лишалося надії, щоб Київ урятувався

од большевиків. Денікинська армія розвалювалася і вже не здатна була його обороняти. Вольшевики стояли на Ірпені, верстов за 15 від Київа, насували часом і ближче, і в Київі мало не що-дня чути було стрілянину, а одного разу вони вдерлися і до Київа. Правда, за 2 чи 3 дні їх ще вигнали, та вже було видко, що не надовго.

Усім своїм еством я відчував, що не зможу стерпіти становища большевицького раба і мушу втікати світ-за-очі, хоч би й на тяжку біду, аби не залишитися під їхньою кормигною. Я був уже застарий, щоб братися за рушницю та воювати, а не міг і манити себе, як манили себе тоді люде соціялістичних напрямків, думкою, щоб я міг з ними мирити, а вони мене стерпіти. Для мене всі большевицькі ідеї і все їхнє поведження були згори непереносні і ворожі. Та виїхати з Київа до Одеси, як я хотів, було не легко. Довгий час в тому напрямі не йшли потяги і доводилося чекати.

Нарешті я довідався, наче того таки дня на Одесу йтиме потяг, не визначено лише якої години і тому треба як найскорше всідати. Похалки ми з родиною зібралися й виїхали на двірць. Але після того, як ми позаймали місця, поїзд простояв на київському дворці наготові ще дві добі, а врешті, не попереджуючи пасажирів, вирушив не на Одесу, в напрямі через Фастів, а в напрямі на Дарницю. Кондуктор заспокоював, що поїдемо таки на Одесу, тільки не звичайним шляхом, а через Полтаву, бо під Черкасами розбиває потяги якийсь отаман. Та з Дарниці і на Полтаву ми не звернули, а поїхали, так само без попередження, на Бахмач-Харьків. Обіцяли з Харькова повезти таки на Одесу, або хоч на Севастопіль, звідти можна було б доїхати до Одеси морем.

По дорозі до Бахмача поїзд двічі зупинявся та стояв серед степу по кількох годин, бо напереді йшов бій. Бже в Конотопі ми почувли, що Бахмач захопили большевики, в Сумах дізналися те саме про Конотоп, а в Харькові про Суми. У Харькові, де стовпилось безліч потягів, наш потяг стояв шість день і вирушив нарешті не на Одесу і не на Севастопіль, а на Ростов. Так, не своєю волею, їдучи, куди кидали події, опинився я в Туапсе, маленькому місті на кавказькому побережжі Чорного моря, куди за тих часів і пароплави сливе не захсдили.

Туапсе невдовзі захопили зелені, а по-між зелених були змішані і большевики, і вони користувалися в зелених великим впливом та позаймали чимало важливіших посад в їхньому уряді. Зелені поки-що не виявляли одверто свого співчуття до большевиків, але не пускали нікого виїздити з Туапсе, себ-то затримували люде як у пастці на слідство та суд большевиків, бо ті напевно мали прийти, розбивши рештки денікинської та кубанської армії.

Але, відступаючи перед большевиками, кубанська армія переходила через Туапсе і одпочивала тут кілька день (це для туапсенців сталося несподівано), і зелені мусіли на той час втікати в гори, а до Туапсе прийшли надіслані з Криму пароплави. Генерал Врангель тримався там з уламками білих частин, силувався відновити білу армію і прислав ті пароплави, щоб перевезти кубанське військо до Кри-

ляти своє співчуття до обрусительної політики уряду, але в глибині поділяли погляди свого найбільшого поета Пушкіна і не могли помирити, щоб «славянські ручи не слилися вь русскомь морѣ», не вірили тоб-то, щоб воно само собою без того допливу «не изсякло», і після того, як Україна рішуче зажадала самостійности, не могли вже і назовні додержувати поступовости в своїх думках, поведженні та й вигляді.

Та серед утікачів до Криму українців по походженню, хоч і зрощених, та не до повного відчуження й зречення від своєї національности, було більше, ніж природніх росіян, і серед них помічався зріст зацікавлення до українських справ та зріст національної свідомости. Давніше байдужі до національного українського руху, вони починали розуміти вагу національного відродження, як що й не схилялися ще, або може, не зважувалися те виявити до ідеї цілковитої самостійности України, а таки уважно прислухалися до звісток про український рух та до поглядів самостійників, самі тим часом висловлюючися за широку автономію, ідею, що до недавна була їм те-ж чужа. У земляків того типу ще заховувалося підсвідоме національне почуття і тепер воно поволі освідомлювалося та розвивалося.

В цих людях ще жива була національна стихія, почуття любови до свого краю, людности, її побуту та психики, але здебільшого вони були практичною вдачею, виховані не без впливу матеріялістичних поглядів тих часів, і вона схиляла їх до переваги матеріяльних інтересів людности над її духовними інтересами. Вони все віддавали перевагу тим громадським справам, які задовольняли безпосередне матеріяльні потреби громадянства і, поки український рух обмежувався культурницькою роботою та завданням рятувати українську мову від загибелі а український народ від денационалізації, — це їх не захоплювало, вони ставилися до тих домагань з досить невиразним співчуттям. З другого боку, боротьба за національно-політичне визволення здавалася цим людям за часів дореволюційних безнадійною і це знеохочувало їх не тільки робити, а й думати про неї. Їхня вдача не давала їм зосередитися та освідомити важливість національного відродження для всіх сторін народнього життя, в тому числі і для матеріяльного добробуту народу. Інші з них, — хто й розуміли, що залежне становище є шкідливим для українського народу та стає джерелом певних кривд, що він терпить, — потішали себе тоді такими досить чудними міркуваннями про те, яким шляхом має український народ в майбутньому від тих кривд визволитися. «Ми талановітіші й культурніші від росіян — доводилося чути від них — ми кращі господарі. Українці поволі скуповують та колонізують землі і в суміжних російських губерніях. Врешті гегемонія належатиме нам, а не їм». Матеріялістичність їхніх поглядів позбавляла їх здатности розуміти, що така перемога (навіть, коли б сподіванки їхні не було перебільшено) не була б вже перемогою українців, бо одночасно йшов би процес денационалізації.

Таке було відношення цих людей до української справи до революції, але все-ж практицизм їхній часто не був егоїстичного характеру, а походив з переоцінки матеріяльних інтересів громадянства над ду-

ховними та з браку віри в можливість ширших досягнень для України. Тому, коли з революцією свідомі українці висунули політичні завдання й почали переводити їх в життя, це викликало і в тих маловірах цікавість та співчуття до українського руху, а де в кому з них і бажання й самім працювати для відродження рідного краю.

Одночасно тоді-ж вийшло на яв, що та руїна, з якою сполучилася революція в Росії, є переважно витвором півночі, наслідком північних взаємовідносин та психики, а Україна, як би була сама, переборола б та втихомирила б руїну і не допустила б у себе до большевизму. Це знову доводило тим людям важливість політичного відродження України та викликало в них співчуття до нього.

Але практицизм їхньої вдачі, що часто сполучається в людях з страхом перед дуже різкими змінами та рішучими кроками, заважав їм зразу дійти до останнього висновку, до ідеї самостійности, і лише згодом де-хто з них, хто прожив ще кілька років, як мій брат, визнали її конечність.

Підкресливши ці чинники, що за революційних часів з'ясували багатьом доти не свідомим українцям важливість національного відродження та збудили в них національну свідомість, а певно діятимуть в тому таки напрямі й далі, переходжу до переказу фактів.

Саме в цих колах, незалежно від Ялтинської громади, виникла думка допоминатися від Врангеля визнання наперед ідеї федерації й автономних прав України та утворення в складі його уряду окремого міністерства по українських справах, з міністром з українських кол, який, на думку ініціаторів, мав би завданням обороняти інтереси української людности в міру того, як Врангель (як вони думали) одбиватиме українські землі від большевиків. Ініціатива цього належала панові Н (не називаю прізвища, бо не знаю, чи він живий і де пробуває). Він був певний, що большевиків переможуть білі. З часів перебування їхнього у Києві виніс він прикрі вражіння від лихого поведження їхнього та лихих наслідків розпочатої ними проти українців війни (замість пропонованої українцями спільної війни проти большевиків), і щоб попередити повторення чогось подібного в майбутньому, взявся згуртувати тих земляків, які мали якийсь вплив на росіян, з метою звернутися до Врангеля з відповідною докладною запискою.

За тих часів не можна було сподіватися на визнання урядом Врангеля самостійности України. Тому Н. навіть не закликав українців-самостійників до підпису своєї записки та й сам він схилився більше до ідеї федерації, а не самостійности. Н. знайшов серед згаданих кол немало однодумців. Я не знав, а почасти забув їхні прізвища, але з двома з них, як і з самим Н., я був у близьких особистих відносинах. Це були мій старший брат — небіжчик Іван Миколаєвич — та старий український громадянин (те-ж вже небіжчик) Федір Григорович Шульга, що здавна належав до української громади, тримався поглядів українських федералістів та залишився при них і за часів української державности.

Згуртувавши своїх однодумців, що мали виступити із згаданою запискою, Н. чомусь звернувся до мене з проханням скласти ту записку.

Сам я, звичайно, не збирався її підписувати та Н. і не пропонував мені того, може вважав, що мій підпис міг би викликати підозріння у врангелівського уряду. Але, не підписуючи сам тієї записки, я вважав своїм обов'язком зробити те, про що мене прохали, бо в залежності від того, як повернуться події, могло б мати значіння й те, чого допималася група Н. А треба сказати, що уряд Врангеля змів захоплено небезпечність свого становища аж так, що евакуація сталася несподівано навіть для людей, що були близькі до того уряду. В тій записці я накреслив автономні права Україні в найширшому розмірі (по принципу союзу держав, а не союзної держави) й уgruntував необхідність визнання тих прав, а Н. прийняв її без змін та обмежень, і мені казали, що в такому вигляді вона була подана й Врангелю.

Першим та мабуть і єдиним (бо невдовзі прийшло до евакуації) наслідком цієї записки було утворення в уряді Врангеля окремого міністерства по справах України.

Ще перед тим ця група скликала на нараду в Ялті зібрання українців усіх напрямків, в тому числі і представників од ялтинської громади. За браком помешкання воно не могло бути численним, зійшлося всього чоловік з 30, але звертало увагу, що в тому числі було душ з 25 утікачів, які діти не входили ні до одної української громади та українські симпатії яких діти серед українців не були відомі.

Не обійшлося й без непорозумінь. На зібрання прийшов і Микола М-ч Могилянський, що тоді вже провадив замасковану федералістичними гаслами антиукраїнську агітацію. Його промова в тому напрямі викликала з боку мого брата гостру відсіч, що була загально підтримана усім зібранням з певним співчуттям.

Приблизно к'яло того-ж часу, але ще до утворення міністерства по справах України, велике вражіння й зацікавлення до українського питання й українців викликав серед ялтинців приїзд делегації від УНР.

В Криму мало знали, що діється по-за його межами, на просторах колишньої держави Російської. Певних відомостей про те, поки та що захопили большевики, чи змагається ще хто проти них, чи ще тримається та де українська армія, місцеве громадянство не мало. Тому поява делегації УНР була для його великою несподіванкою, зворушувала та викликала надії.

Делегація УНР з 4 чи може 5 людей висадилася для всіх несподівано у Ялті (чомусь, здається, вперше не у Севастополі, а у Ялті). Складалася вона переважно з військових. З не-військових був у ній, здається, тільки один Левко Є. Чикаленко. Як блискавка розійшлася звістка про її приїзд по всій Ялті. Гомоніли, що вона прислана пропонувати Врангелю союз проти большевиків. Трохи не весь город кинувся на побережжя побачити приїжджих та дізнатися щось певне. Незвиклого вигляду, захисна, зовсім новенька форма українська, бравурний вигляд делегатів справляли на ялтинців вражіння бадьорости, що відгукувалося в душах надією на поміч та на визволення від большевиків, загроза од яких завжди відчувалася всіма й гризла кожного. Можу з певністю посвідчити, що поява української делегації

підняла тоді в Ялті тонус життя, підбадьорила настрої мешканців, що вигляд тих українських самостійників, яких стало тепер звичайним в російських колах проклинати і ненавидіти, викликав тоді у натопі ялтинського надбережжя веселі та привітні усмішки, і то не лише в українців по походженню, а й в росіян.

Делегація перебула в Ялті, здається, один день і виїхала до Севастополя. Звіди на початку доходили звістки, ніби там прийшли до принципової згоди відносно спільної боротьби з більшовиками та що для обмірковання й складення остаточної умови має невдовзі відбутися десь у Гумунії з'їзд представників урядів Врангеля та УНР.

Але чомусь до самої евакуації ніхто з Криму на той з'їзд не поїхав (принаймні чуток про те не було і взагалі про ту акцію замовкли). Не знаю, чи в дійсності зразу не прийшли до згоди, чи в Криму змінили погляд та визнали спільну роботу неможливою, чи піди пішли так прискорено на гірше і на кримськ'м, і на українськ'м фронті, що вже не було часу, а може й можливости з'братися. Натомість невдовзі почалася евакуація Криму.

Та ще до неї відбулося ще одно, значно численніше ніж у Ялті, зібрання українців у Севастополі. Уряд скликав представників од українців з усього Криму для висловлення головних українських потреб та бажань. На те зібрання приїхало з усіх кримських городів по 2-3 представники, разом коло 100 людей. Хвалиться особливо працюю тих зборів не можна, та й сподіватися від них багато не випадало. Через тяжкі матеріяльні обставини утікачів, могло відбутися тільки одне засідання, люде з'їхалися між собою не знайомі, виробленого програму не було і не могло бути, а як територія, де була влада Врангеля, сливе не поширювалася за межі півострову, то й мало було питань, які з українського погляду вимагали б негайного вирішення.

Головою на тому з'їзді був якийсь військовий, призначений, здається, од уряду. Він пропонував послати Врангелеві привітання в такій редакції, що вона значно обмежувала бажання, висловлені в згаданій докладній записці. Та збори звернули на те увагу і редакцію привітання відповідно змінили, чим голова був помітно не вдоволений.

В. Леонтович.

З життя й політики.

Сесія ЦК КПБУ. — Проголошення антиукраїнського курсу. — Переможені переможці.

В другій половині листопада відбулася сесія пленума ЦК КПБУ. Вона мусить бути спеціально одзначена і занотована, як істотний етап в фіксації того стійко-неділимського курсу, що його здійснюють на Україні більшовики руками По. тишева. Ще не було ні одного випадку в історії совітської влади на Україні, за винятком хіба муравьовських часів у Києві в 1918 році, коли б завоювальницький окупантський характер

сучасного режиму був виявлений з такою цинічною щирістю, з такими неприкритим пахабством.

Десять місяців панує Постишев на Україні; він вважає, що своїх ворогів він переміг, що боятися їх вже не потребує. Через те одірився завісу над тим, що діялося в цей час, над тим, якими засобами він досяг «втихомиренья». Через те не вагається поставити виразні країни над «й» і зазначити останні цілі свого денационалізаторського курсу. Той надзвичайно цікавий і важкий матеріал, який подає ця сесія ЦК КПБУ, мусять бути нами проаналізовані з особливою старанністю і увагою.

* * *

Перш ніж спійнятися на тому матеріалі, який подає теперішня сесія ЦК КПБУ, відновимо в пам'яті факти, які допоможуть нам уявити ситуацію, що над нею радив теперішній склад ЦК КПБУ.

Вже довгий час — з року 1930, 1931 — московські керуючі кола почали виявляти незадоволення лінією і діяльністю КПБУ. І це не зважаючи на те, що всі опозиційні елементи з комуністичної партії України були, здавалося, усунені, був ліквідований шумський, хвилювизм і волобушчина, був ліквідований націоналістичний ухил в комуністичній партії в Галичині. Проте комуністична партія України в Москві видавалася певною. В останні роки досить часто ми починаємо знаходити на сторінках «Правди» різку критику лінії органу ЦК КПБУ «Комуніст». В 1932 році влітку відбулася спеціальна конференція КПБУ, на яку наводили порядок з Москви приїхав сам Молотов. Проте й догана «Комуністові» з боку «Правди» і особисті виступи Молотова на харківській конференції не дали жадних бажаних для Москви результатів. «Комуніст» після зауважень «Правди» згідно з совітськими звичаями визнавав свої помилки і кааявся, прийняла позаяншу резолюцію харківської конференції, але зміни в практичній діяльності КПБУ не виявилось. Створивалося враження, що комуністичний Харків саботує Москву. Це довело до того, що 24 січня цього року ЦК ВКП прийняв різку резолюцію, скеровану проти КПБУ, змінив партійне керівництво в організаціях харківській, лніпротровській і одеській. До Харькова було послано Постишева. І резолюція ЦК, і присилка Постишева в Харків були зустрінуті демонстративно вороже. «Комуніст» після резолюції ЦК ВКП не умістив жадної покаянної статті. Так само було прийнято що резолюція лише до відома на зборх харківського крайкому і міському без відповідного кааяття і визнання зроблених помилок. В Москві до такого повсякдення не привели.

В матеріалах пленума ЦК КПБУ теперішнього складу ситуація в УССР перед десятьма місяцями малюється так: «В колхозах, земельних органах, в ряді ділянок культурного і господарського будівництва працювали шкідники, контр-революціонери, націоналістичні недобитки білогвардійщини і петлюрівщини, дворушники з партійним білетом в кишені. Використовуючи ослаблення большевицької чуйності з боку КПБУ вони під керівництвом ітернаціональних інтервенціоністів змагалися до того, щоб одірвати совітську Україну од великої спілки совітських республік, обернути її в колонію польського або німецького фашизму і тим самим ослабити осередок світової пролетарської революції» (привітання об'єднаного пленума ЦК і ЦКК КПБУ Сталіну. «Известия» No 286 з 24. XI).

Одмітимо в цій характеристиці ситуації два моменти: шкідницьку роботу, скеровану до одірвання України од ССРСР, в числі інших провадили дворушники з партійним білетом; ціла комуністична партія на Україні що-до цієї роботи ослабила большевицьку чуйність. Постишев в своєму виступі на пленумі підкреслює, що для опанування ним ситуації виключне значіння мало виявлення ухилу Скрипника, який найтіснішим способом був зв'язаний з націоналістичними елементами в партії («Правда» ч. 323 з 24. XI). В світлі цих матеріалів попередні факти з

тої діяльності КПБУ, яка так не подобалася Москві, можна трактувати як вияв в комуністичній партії широкого національного руху, виразних національних настроїв, яскраво опозиційних щодо Москви. Чи цей національний рух в КПБУ набрав організаційного оформлення, про це матеріали плєнума мовчать. Але що він був дуже широкий, цей факт ці самі матеріали виразно стверджують. Постишев в своєму вже згаданому виступі констатує, що з партійних організацій на Україні до 15. X при переведеній чистці 120.000 членів партії виключено 27.500 людей; за 10 місяців змінено 237 секретарів райпарткомів, 249 голів райпарткомів і 158 голів районних контрольних комісій. Завдяки величезній допомозі ЦК ВКПб Постишев здобув можливість послати на керівничу партійну роботу 1 340 товаришів, zorganizувати 946 політвідділів при МТС і совхозах з 3000 працівників, послати в колхози 10.000 людей, при чому 3.000 з них було послано на постійну роботу, як голови колхозів, секретарі партосередків і парторганізатори. Ці цифри виразно свідчать про розміри того опозиційного до Москви руху, який існував в партійних і світських організаціях України, так і про розміри тої «допомоги», яку мусів одержати Постишев з Москви для його побороння. Ці дані вказують, що Постишев для того, щоб опанувати ситуацію мусів в суті річчій перемінити увесь керуючий склад комуністичних організацій на Україні.

* * *

Сталін і Постишев вважають, що вони перемогли. Доказом цього є оптимістичні статті в «Правді» і «Известиях» з приводу становища на Україні, які з'явилися в зв'язку з плєнумом. Але перемога ця, коли мати на увазі результат певної політичної кампанії, є більш, ніж сумнівною.

Само собою, коли підходить до справи елеметарно і примітивно, Сталін і Постишев перемогли. Скрипник кінчив життя своє, всі певенні з московського погляду комуністи на Україні — по-за партією, може в тюрмі чи на Соловках. Тим часом і Сталін і Постишев ще благоденствують. Але чи про це може ходити в цьому випадку.

Адже-ж теперішній плєнум є останній завершуючий розділ в тому довгому романі з українським рухом, який розпочато комуністами перед десятию майже роками. Були часи, коли партія виносила резолюції про українізацію, коли вагу і значіння українського руху в європейському масштабі в спеціальних постановках зазначав і підкреслював не лише московський центр, але й світовий комуністичний осередок — Виконком третього Інтернаціоналу. Провадилася спекуляція на низький ступінь розвитку української національної свідомості, на нашу некультурність і одсталість. Мріялося комуністичним провідникам, що це їхнє таїтичне посунення щодо українства дасть для них багаті наслідки, що воно забезпечить їм ідеологічний провід і керівництво в українському рухові, що українці будуть відігравати ту саму роль, що маленькі народності півночі ССРСР, де перші кадри свідомої національної інтелігенції було створено большевиками і де для них був забезпечений пріоритет в будові національної культури. А це-ж був не жарт, а була не висока гра; ходило про придбання впливів і здобуття керуючих позицій серед нації, що числить 40 мільйонів, що входить до складу чотирьох держав, що займає таке рішаче і вигідне геополітичне становище, як займає нація українська. Для цього варто було попрацювати і, перелиставши твори Леніна, знайти більш або менш відповідні цитати, які мали б довести, що ленінська національна політика вимагає піддержки українського національного руху.

На плєнумі теперішнього складу ЦК КПБУ большевикам із Сталіним і Постишевим на чолі доводиться стверджувати остаточно і рішуче, що вони з усіма своїми хитромудрими планами і посуненнями, кажучи вультгарно, пошилися в дурні. Пошилися у такі дурні, як рідко кому доводиться. Справді, стільки сил і заходів потратити, щоб підпорядкувати

собі український рух і опинитися врешті в такій ситуації, коли не український національний рух піддав комуністичним впливам, а коли значна частина комуністів на Україні стала на шлях, вказаний традиціями українського руху. До того провісником і ідеологом ухильників, всіх тих, що справу рідної нації і держави поставили вище вимог комуністичного інтернаціоналу, опинився ніхто інший, як довголітній член совітського уряду, основник партії, приятель Леніна — сам Скрипник. Наведені вище цифри тисяч і десятків тисяч людей, яких Постишеву довелося, використовуючи московські резерви, гатити, щоб залатати прорив, учинений впливами гасел і традицій українського національного руху, вказують, оскільки він був великий. Бо не підлягає сумніву, що всі змагання сталінської еліти зробити з партійних ухильників з Скрипником на чолі агентів закордонного фашизму є не що інше, як звичайнісний наклеп, не опертий на жадних доказах; стояли вони лише на тих позиціях і обстоювали ті гасла, що уявляють і уявляли основу сущ українського національного руху.

Ми сказали вище, що пленум є останній завершуючий розділ комуністичного роману з українством. Так воно справді є. Спроба співробітництва з по-зепартійною культурницькою українською інтелігенцією кінчилася для комуністів процесом Співки Визволення України. Спроба підлатати тоді пошарпані позиції в українській національній справі привела комуністів до збудовання концепції української соціалістичної культури, яку вони, мовляв, теорять, збираючи українську буржуазну культуру. Тепер природі її неминучі творці цієї української соціалістичної культури — комуністи українці — всі разом опинилися на сталінському індексі. Утворилася повна порожнеча. В сталінському таборі вже не лишилося людей, з якими можна продовжувати український флірт. Хвиля. Затонський її не більше як гара подібних до них папів на широким просторах соборної України і еміграції разом взятих, очевидно, в рахунок не йдуть. Питомий тягар цих людей знає і сталінський табір, знаємо і ми.

* *

В тій незвичайній ситуації, в якій опинилися харківські переможці, їм нічого не лишилося, як, констатувавши свою повну осамітненість і ізольованість, проголосити за традиційним московським звичаєм свою анатему всім, що не є з ними. Це вони й зробили. Пленум прийняв спеціальну резолюцію, в якій, висловлюючи довіренню окремі напрямки і окремих відомих осіб українського руху, накладе на них свою анатему. Коли вишемо ці рядки, не маємо ще тексту цієї резолюції, знаємо лише її загальний зміст. Але й того, що маємо, є досить, щоб констатувати повне банкрутство теперішнього режиму намітити явний свій позитивний програм в українській справі після того, як концепція кокетування з українством так ганебно завалилася. В резолюції в позитивній її частині є голе порожнє місце. Порожнє місце, яке заповнено давно відомими нам думками про єдність «рускаво» народа. Традиції Валуєва і наказу 1876 року за мудрого керування нового «собираателя земли русской» Сталіна лише із зміненою, відштовідно до вимог сталінізма-лєнінізма фразеологією... Думаємо, що дальший розгляд такої резолюції є зайвий.

* * *

Дозволимо закінчити наш огляд маленьким анекдотом, який однак не є жадним анекдотом, а справжньою дійсністю.

Одного разу Микола II приймав депутацію представників селянства — волосних старшин. До цієї депутації Його Величність зволила звернутися з такими словами: «слушайтесь ваших представителів дворянства». Даври Миколи II не дають, очевидно, спати Сталіну. Тим то він, приймаючи в листопаді цього року депутацію од з'їзду колгоспників-ударників Одеської області, ласкаво зволив прорікти до них так: «усердно тручітесь й берегите колхозное добро».

В. С.

Хроніка

З життя укр. еміграції.

У Франції

З життя Головної Еміграційної Ради.

— Союз Українських Організацій в Югославії висловив Головній Еміграційній Раді повне довір'я, обіцяючи підтримку у всіх справах загально-національного характеру.

— Союз Українських Організацій в Болгарії постановою з 18 листопада с. р. висловив Головній Еміграційній Раді подяку за завзяту й мозольну працю по висвітленні справи голоду на совітській Україні перед світовою опінією».

— Шанхайська Українська Громада визнала Головну Еміграційну Раду за свою централу.

— З життя Української Бібліотеки ім. С. Петлюри в Парижі. За місяць листопад надійшли такі пожертви: Українська Громада в Мельнику (Чехія) — 5 кч., п. Сфрема Олійника (Париж) — 150 фр., п. М. Шумицького (з продажу за подаровані ним малюнки) — 110 фр., Укр. Громади в Труа — 30 фр., редакції «Тризуба» — 100 фр., пан-отця Петра Білоня з Америки — 1 дол., Філії Т-ва б. Воєнів Армії УНР в Греноблі — 20 фр., п. інж. Маваренца з Чехії — 14.30 фр.

Пожертви книгами та іншими друками одержано від: п. Ів. Карбовського (Париж) — 20 чч. журналів, Книгарні Т-ва Просвіта у Львові — 4 кч., В-ва «Україн. В-ва у Львові» — 1 кч., п. Дм. Кудьченка — газети, журнали та кілька гудзиків до української уніформи, п. М. Забіли з Істанбулу — 23 чч. газет, п. Лузанова — 45 баннотів укр. грошей, Укр. Наукового

Інституту в Берліні — 1 кч., В-ва Сільський Господар у Львові — 1 кч., від В-ва «Гуртуймося» в Празі — 40 лист., від п. В. Королева-Старого з Чехії — 18 книг та брошур, 42 журнали, й газет з українською — 20 та малих друків — 12.

Всім жертводавцям та прихильникам Рада Бібліотеки висловлює свою щирю й глибоку подяку.

Рада Бібліотеки звертає увагу тих, що не повернули ще листів і збірок на них, що наступний холода і Бібліотека, як і кожного року, дуже терпить на холод в поменшанні.

День 29-го жовтня в Союзі Українських Емігрантських Організацій у Франції.

Пон-де-Шерюї. Український Гурток, разом з членам Т-ва б. Воєнів Армії УНР на чолі з зв'язковим п. Різниковим, організував жалібні збори в дель національної жалоби й народнього гніву. На ці збори з'явилися не тільки українці, але й денці. Відкрив збори голова Гуртка п. Різників промовою про значіння цього дня та намалював картину жахливих подій, що відбуваються на Україні. Подані були інформації про саму акцію допомоги голодним на Україні, яка провадиться нашими українськими організаціями та представниками уряду УНР. Зачитано було відозву Українського Комітету Рятунку у Львові та пастирський лист пан-отця І. Брицзана, який зробив на присутніх велике вражіння. Пан Педеньо зачитав листи з України, в яких описана тяжка картина голоду та загального нещастя. П. Дубрівний поділився своїми спогадами про бо-

ротьбу з большевиками на Україні. Після цього хвилиною мовчанки вшанували пам'ять всіх, що полягли за Україну на війні, в «чрезвычайках» і померли від голоду. Тут-же присутні склали дати на допомогу голодним.

День 29-го жовтня пройшов в Шерюї величаво та з великим національним почуттям і з готівністю знову встати на захист нещасної батьківщини.

Український Гурток в Турпан-Фуа визначив день 29-го жовтня загальними зборами та постом — в цей день, всі голодали. Серцем і духом всі члени Гуртка в цей день були з своїм нещасним народом там на далекій Україні. На допомогу голодним на Україні зібрано суму, рівну денній платні кожного члена Гуртка.

Українська Громада в Греноблі. 29-го жовтня вся українська колонія м. Гренобля зібралася в одній із більших саль міста. Прибули її гості, яким близькі інтереси України. Салю було удекоровано портретами Шевченка, Франка і С. Петлюри та прапором Громади, обвитого жаклібною стрічкою.

Жаклібний день розпочався співом національного гімну та патякою промовою голови Громади п. Козельського, яка на присутніх зробила велике враження. Хвилиною мовчанки вшановано було пам'ять полеглих за волю України та від терору московських катів. Свою промову п. голова закінчив декларацією вірна «Я бачу вас, світлі могили...»

Далі відбулися виступи з промовами п. Вонархи-Варнака, який подав інформації про перебіг голоду на Україні та акцію, що до допомоги голодним. З декларацією вірна «Голодна Україна» виступив п. Дорожинський. П. Токаїлом — заст. голови Громади зачитано було настирського листа п.-отця прот. І. Бриндзана, який викликав велике зворушення у присутніх.

Закінчився день жалоби співом хором під орудою п. Червонського пісні «Чусш, брате мій...» та молитви «Ой ти, Боже мило-

сердний», під час якої всі присутні стали на коліна.

Було тако-ж переведено збірку грошей для голодних Думою й сердцем всі були разом з тими, що страждають на батьківщині, прохаючи у Всевишнього милосердя для нашої України.

День жалоби 29-го жовтня відвітила місцева французька газета «Ренюблік» (ч. 305 від 1. XI) уміщенням замітки про святкування цього дня українцями і його значіння.

Громада в Труа. День 29-го жовтня провели спільно з виш. п.-отцем прот. І. Бриндзаном, який на цей день завітав до Труа.

Вранні 29-го було відправлено службу Божу в меншанні Громади та папашиду по всім тим, хто загинув в боротьбі за батьківщину та від большевицького терору.

Служба Божа і присутність дорогого пастиря п.-о. Бриндзана надали цьому дню жалоби високо духовний настрій всієї української колонії в Труа.

Під час служби було переведено збірку для голодних на Україні.

Громада в Оден-ле-Тіні. У неділю 29. X, в день національної жалоби й народнього піву з приводу жахливих подій на Великій Україні, заходами Управи Громади в Оден-ле-Тіні відбулися урочисті й сумні загальні збори українців, що мешкають в Оден-ле-Тіні, Вільрю та Еші.

Збори було відкрито промовою голови Громади п. М. Виницьким, який яскраво змалював жахливий стан на батьківщині та підкреслив значіння цього дня, заклинаючи всіх на поміч та оборону нашого поневоленого народу. По закінченні промови було заспівано національний гімн.

Потім п. Виницький запропонував обрати президію зборів, і на голову було обрано п. інж. Тарногородського, а на секретаря п. Дідка.

Секретарем зборів було зачитано пастирський лист п.-о. прот. І. Бриндзана. П. Софроненко —

голова Громади в Люксембурзі, зачитав витяг із закордонної преси про голод на Україні. П. Ді-док виголосив промову, в якій фактами доказував політику окупантів, яка стремить до знищення всього українського, а голод на Україні пояснював, як один з способів боротьби московсько-со-вітського уряду з неокірним на-цим народом. П. Білобровцем і п. Іванютею було зачитано ли-сти з України з описом голоду й жахів голодової смерті.

Після промов і інформацій збо-ри прийняли наступну резолюцію, звернену до всього культурного світу:

«Ми, українські емігранти, що мешкають в Оден-ле-Тіні, Віль-рю та в Люксембурзі (Бні), які пережили світову війну і прийма-ли у ній участь та бачили жорсто-кості її; що пройшли революцію і громадянську війну і пережили страхоту, яке морально переви-щує жахи великої війни; що з ро-ку 1920 поневіряємось на чужині і знесилюємось під тиском, який погляда на нас доля за визволен-ня батьківщини, — ознайомившись з листами наших рідних з різних ку-тів України, розгублюємось в думках від жахливого стану на Україні, голоду й смерті.

Будучими синами свого народу і живучи його думками і бажання-ми, котрих він зараз не має змо-ги висловити, ми звертаємось до всього культурного світу з про-тестом проти свідомого винищуван-ня українського беззахистно-го населення.

Ми віримо в гуманність куль-турного світу і певні в тому, що громадська opinio його нас під-тримає, бо такі жертви не можуть оправдати жадної ідеї.»

При цьому було постановлено підписати цей протест і тими українцями, які по умовах пра-ці не могли бути на зборах при-сутніми.

Збори постановили, щоби Гро-мада перейняла на себе справу збірки грошей на голодних та взагалі всю акцію допомоги.

По закінченні зборів Управою Громади було переведено збір-ку пожертв на голодуючих на

Україні, яка винесла 195 фр., а по сьогоднішній день зіб-ра-но 360 фр. Збірка продовжуєть-ся далі.

Управа Громади на своїй нара-ді 1 листопада ухвалила органі-зувати при Громаді Комітет до-помоги голодним на Україні. На почесного голову Комітету за-прошено н.-о. прот. І. Бріндза-на.

У Польщі

З життя Україн-ського Наукового Ін-ституту в Варшаві. 23 листопада н. р. відбулися пу-блічні збори Правничого Семіна-ра, на яких Гл. Лазаревський за-читав реферат на тему «Підстави і завдання кримінальної політики в УССР».

Вислухавши тезу, що криміналь-на політика в кожній країні ціл-ком відбиває її внутрішні життя та подальші короткі історію роз-витку кримінальної політики і в УССР, референт підкреслив, як відбивається на кримінальній по-літиці зміни генеральної лінії комуністичної партії, як кримі-нальна політика й тактика прист-осовуються до цих змін і як жит-тя бере гору над теорією. Отже кримінальна політика примуше-на запроваджувати до криміналь-ного кодексу УССР відповідні новелі, що ними має боротися з «контр-революційним» життям. Ці новелі поволі охоплюють май-же всі прояви життя, доводячи, як трудно стає місцевій владі бо-ротися з опорою не тільки в проти-державних, але й звичайних зло-чинах.

Нові видання Українського Наукового Інституту у Варшаві.

На сьогоднішній день вийшли з друку такі праці Українсько-го Наукового Інституту

Д-р Микола Пушкарь, «Найхолодша паліталізація в ук-раїнській мові».

І. Івасюк, «Кредитова кооперація на Україні».

Іван Зілинський, «Ма на українських діялєктів» з пояс-неннями.

Війна українсько-московська 1920 р.» частина I. Оперативні документи Штабу Армії Української Народньої Республіки. Під редакцією ген. В. Сальського. Упорядкував ген. П. Шандрук.

Друкуються:

А. Готюцький. «Сторінки минулого», частини 2 і 3.

А. Дюпенко. «Зимовий Похід 1920 року».

Проф. О. Готюцький. «Автокефалія».

Діярійш Гетьмана Орлика». Виготовував до друку Ян з Товкаря Токваржевський - Караневич».

Проф. Д. Дорошенко. «Нарис історії України», т. II.

Проф. А. Яковлів. «Трактати українсько-московські в XVII-XVIII століттях».

Д. Чижевський. «Філософія Г. Сковороди».

С. Сіропідко. «Освіта на Україні совітській».

В. Іванис. «Енергетичне господарство України та Північного Кавказу».

(«Виш. Pol.-Ukr.»)

В Німеччині.

В Українському Науковому Інституті в Берліні 8 грудня с. р. відбувся доклад українською мовою інж. Д. Волощука про «Німецька служба праці».

В Маньчжу-Го.

Останнім часом вітаєс з Приморщини багато біженців, які добіраються до Харбіну, де шукать собі захисту та шматка хліба. Серед них біженців більшість українців не тільки з Зеленого Кілиця, а також і з Великої України і з різних сибірських земель. Вей вони дуже добре усвідомлені щодо національних українських ідей та дуже віячні місцевій владі за те, що вона бере їх під свій захист. (УПС).

Українська Видавнича Спілка в м. Харбіні приступила до друку першого календаря-місяч-

ника. У минулих роках тут двічі видавав календарь-погодник п. о. Гордієвський. (УПС.)

З газет.

З Москви прийшли вістки про генеральну чистку на Рад. Україні. В комісаріяті освіти відкрили тайну українську організацію. Видалили з урядів і впритягнули до відповідальности 2000 українців. З-поміж професорів у різних установах і вищих школах видалили 300 службовців. У господарських установах і кооперативах усунули і до 3.000 українців, які належали до комуністичної партії, а вели «сенаратистичну» акцію.

«Діло», ч. 318.

Українка в бельгійській пресі.

В місяці серпні с. р. численні бельгійські часописи вмістили статтю п. Срдая «Совітське варварство», в якій автор описує жахливі трагедії українців на Дністрі.

«La Province», Монс, 2. VIII вмістила статтю М. р. Прес. Бюра в Парижі про голод на Україні; 3. VIII — статтю за «Journal des Débats», та о-ж про голод на Україні; 14. VIII — інформацію «Офінор'а» про самодубство Ступеньського у Львові; 20 і 25. VIII — тільки інформацій «Офінор'а» з обсягу українці; 30. VIII — статтю за «Journal des Débats» про голод на Україні.

Ціла низка часописів умістили анель С. О. С. Українського Комітету в Бельгії для допомоги голодуючим на Україні. Кільки газет поради телеграфу про голодові нов тання сел на Україні.

«La Dernière Heure», Брюссель, вмістила статтю про голод в Україні.

«Vlan», Дувен, 5. VIII вмістила статтю «L'Ukraine gronde».

«Le Matin», Антверпен, 23. VIII — вмістила статтю про голод в СССР.

«Le Courrier du Soir», 25. VIII — стаття про протиголодову акцію кардинала Інцера.

«Le Pays Wallon», 23. VIII

— стаття п. Лейзенгуда: «Іван Мазепа».

Численні часописи вмістили статтю Укр. Пресового Бюро в Парижі — «Світова Економічна Конференція та Україна».

Вся бельгійська преса 23. VIII вмістила за Journal des Débats статтю про голод на Україні.

«Le Peuple» Брюссель, орган с.-д. партії, згадав про заборону чужинцям журнالیстам відвідувати Україну.

«La Gazette de Charleroi», 20. VIII надала статтю про голод в СССР.

«Europener Nachrichten» заміти про голод на Україні.

«Сінас», 15. VIII привів свій своє число голодові, в якому на-дас зйнання німецьких колоніс-тів з України.

«Le Bien Public», 28. VIII вмістила статтю про державову акцію голодуючій Україні стар-динала Ініцера

З канадійської преси.

— У канадійському щоденни-кові «Edmonton Journal», який виходить в Едмонтоні (провінція Альберта) та обслуговує голов-ним чином захід Канади, знахо-димо в числі з дня 25 жовтня с. р. велику статтю під назвою «Голод на Україні». Автор цієї статті с. укр. адвокат в Едмонтоні п. Петро Лазарович, який недавно повернувся до Канади після од-норічного перебування в Євро-пі.

Некролог.

† Поручник Федот Дудкевич. Народився 1 березня 1893 р. в заможній селян-ській родині в селі Оприцєва, До-бровеличківської волости, Сні-савецького повіту на Херсонщи-ні. У 1908 році скінчив Добро-вєлицьку 2-хкласову школу, а в 1914 — Новобугську Учитель-ську Семінарію на Херсонщи-ні. Але замість учительвання по-нав у салдати. 1 жовтня 1915 р. вступив до Віденської військової

школи, яка тоді перебувала в Полтаві, яку її скінчив 1 листога 1916 р. Від того часу до січня 1918 р. був на фронті, де був під-вищений до ранги поручника. По повороті додому якийсь час учительвав, а на початку травня 1920 р. прилучився до Гладосько-го повстанчого відділу, з яким і прибився до армії УНР. Цілий час був на становищі командира 1-ої сотні Куріня Низових Зако-ропців і часто заступав команди-ра куріня. Своїми розумними і спокійними прозворадженнями при-тягнув був до себе симпатію і по-шану всього куріня.

Після інтенування в таборі в Польщі хотів небіжчик: продсвжу-вати ступії, і мав намір виїха-ти до Чех та вступити до Україн-ської Академії в Подєбрадах, але його не було прийнято. Тоді він, разом з своїми приятелями, рі-шився залишити табор. Вдалися вони разом на Юванцину її працювали у одного німця-око-піста. Коли заробили трохи гро-шей, рішили самі перєвратитись у Чехію, щоб там учитися. Але по дорозі половину партії перєхопи-ли поляки й відправили назад, а покійному зі мною вдалося перєй-ти до Чехословаччини. Такий жаль, одначе, до чехів був у нас, толи вони тако-ж відставили нас на-зад до польського кордону...

В перєктиві знову було ба-трагування, спати цілу зиму в стаїні голо коней, не знати спо-кійного ні дня, ні ночі, ні свята, ані чистої одежі, не говорячи вже про заспокоєння культурних по-треб. Тому рішено було стати на роботу до фабрики, щоб хоч вєче-ри та свята мати вінниками. Всту-пили на фабрику меблів у Гнізні, яко столярі, але працювали там недовго, бо звільнили.

Удалися потім на Волинь до Сарн. Тут небіжчик пристроївся на роботу фурманом. Цілий дєнь возив землю, а увечері та вдосві-та треба було ходити за конем. Але згодом улаштувався до ба-гатшого господаря вчити дітей. Треба-ж було, одначе, щоб полі-ція присігалась за документами і закованого в гайдани небіжчика було відправлено назад на Пол-

нанщину, «на місце сталого перебування», відкля він прийхав. І прийшлося йому знову братися за вила та плуга. Переді мною — купа його листів, з яких можна було б довідатись про всі ті моральні муки, які йому прийшлося перетерпіти. «Мені здається, що мене живого вложили до гробу...» — пише вінв одному з цих листів.

Якось в кінці літа 1926 року приходить він до мене чорний та худий до фольварку коло Телсхан на Поліссі. Останні 150 кілометрів пройшов пішки, бо не мав грошей на залізницю. «Далі — каже — нікуди не піду, сил більше не маю». Ці його слова збулися. Далі Телсхагова він нікуди не пішов, там він і помер 11 вересня 1933 року.

Почав був покійний підучуватися дохідній один час роботі мірництву. Почалися заробітки. Одружився. Мав уже сінка Всеволода. Але тут прийшло нове нещастя — заробітки урвалися, бо не було більше праці, і в дверях стала примара голоду уже для цілої родини.

Застогнав і звалився... Помер від паразіту.

В сирій дощевій осінній день, далеко від рідних країв, серед лісів, ховали покійного.

Над ним плачуть берези та вічно будуть шуміти байдики сосни.
Д. Л.

Бібліографія

Ceskoslovenska vlastiveda. Díl II. Clovek. Praha, 1933. «Sfinx». 624 стор. 230 кч.

Видавництво «Сфінкс» у Празі приступило до видання десяти томної збірки «Наука про Чехословаччину» за редакцією унів. проф. д-ра Вацлава Деліні.

Другий том цієї збірки має назву «Людина» та містить в собі статті, присвячені переважно археології, антропології, етнографії та соціальній гігієні.

Серед вміщеного тут матеріялу знайдеться чимало цікавого й для українського читача, але я дозволю собі зупинитися тут на розгляді лише одної статті унів.

проф. д-ра І. Горака «Чехословацька етнографія», яка безмірно цікавить широкі кола українського громадянства, а не тільки спеціалістів — українських етнографів.

В статті «Чехословацька етнографія» проф. Горак докладно розповідає про розвиток етнографії в Чехословаччині з часів середньовіччя аж до сьогоднішнього дня, підкреслюючи, що лише завдяки працям славнознавчого Й. Добровського етнографія в Чехословаччині сполучилася з цілою низкою наук про слов'янство та почала виконувати важливе національне завдання — пробуджувати свідомість плеємної і культурної єдності слов'янського світу.

В своїй статті автор старанно ресструє етнографічну літературу з часів середньовіччя, завжди зазначаючи, до якої саме ділянки з царини етнографії стосується той чи інший твір. Український читач пересвідчиться, що чехословацькі етнографи дуже сильно ступдіювали її студіюють народні пісні, музику, звичаї, побут і життя українського народу.

Подам тут головніші відомості.

Яке Франтішек Челаковски (1799-1852) випустив у 1822 р. збічник «Слов'янські народні пісні», в якому вмітив українські пісні з Східної Галичини, використавши для того матеріял з рукописної збірки, яку йому дав Й. Добровски. Збічник Ф. Челаковського був, як каже проф. Горак, першою владою спробою антології, значіння якої було тим вище, що Челаковски подав у цьому збірнику поруч з перевісним текстом дослівний переклад на чеську мову та пояснення.

Видатний етнограф І. Шафарик (1795-1861) випустив у світ в 1842 р. «Слов'янську етнографію», в яку увів народні пісні, в тому числі українські колядки зі збірки Д. Вагилевича. З цією працею І. Шафарика тісно зв'язані ті статті Д. Вагилевича, які він умістив на сторінках «Часопису Чеського Музею» в роках, коли І. Шафарик був редактором цього часопису, а саме статті «Гу-

цули, мешканці східно-карпатських гір», «Бойки, русько-слов'янський народ в Галичині», «Про упирів та відьом». Про значіння праць Д. Вагилевича, проф. Горак висловлюється так: «В чехословацькій літературі вперше появилися відомості про українців, писані урожденцем-українцем, який добре знав край і нарід та кохався у народніх переказах. Вагилевич відкрив новий своєрідний світ, знайши до того лише з убогих дат статистичних посібників, з анекдотів та подорожніх вражіннь, записаних чужинцями, що не знали української мови». Тоді-ж писав у тому-ж часопису її приятель Д. Вагилевича Я. Головацький (статті «Шлях по Галицькій і Угорській Русі», «Про Галичину та Угорську Русь»). Обидва ці українці були учнями І. Шафарика, бо, як каже проф. Горак, «праці І. Шафарика спонукали їх до самостійних етнографічних праць, і праці учнів були на користь і учителеві». Я. Головацький присудився своєю збіркою українських пісень тако-ж Карело Ербенові (1841-1886), який використав цю збірку для своєї розвідки «Про двійцю та трійцю в слов'янській мітології» («Часопис Чеського Музею» 1857 р.).

В 1855 р. В. Дундер в часопису «Люмір» вмістив у перекладі де-які «Русинські народні казки». Відомий поет Карель Гавлічек-Боровски вмістив у декількох часописах («Квети», «Чеська Вчела» та «Часопис Чеського Музею») в роках 1843-1846 низку статей під назвою «Малюнки з Русі», в яких, між иншим, описав красу українських сел, а К. Зап тоді-ж вмістив у «Часопису Чеського Музею» (1845 р.) статтю «Пригадки зі Львова», а його дружина Гонората Запава вмістила в часопису «Чеська Вчела» статтю «Малюнки з життя надпрусських русинів» (1848 р.) та в часопису «Колета» статтю «Малюнки з життя гуцулів, карпатських верховинців» (1851 р.).

Богуш Носак в 1845 р. вмістив у часопису «Ороль Татранскі» — «Листи з незнаной землі до Л.»

де подавалися відомості про захудалі місцевості Підкарпатської Руси. В 1843 р. Людвік Ріттерсберг (1809-1858) вмістив у часопису «Венец» статтю «Думки про слов'янський спів», а в 1846 р. в «Часопису Чеського Музею» статтю «Прабатьківщина слов'янського співу». В цій останній статті Л. Ріттерсберг характеризує пісоння й взагалі край при великих ріках Дністрі та Дніпрі, та намагається на основі характеру населення й краю, з'ясувати характер народньої поезії. На думку проф. Горака, Л. Ріттерсберг вжив хибного методу, бо для цього треба йти як раз протилежним шляхом.

В 1874 р. виїшла у світ «Китиця з народніх слов'янських пісень», де, між иншим, уміщено 17 українських пісень.

Перу Яроміра Грубого (1852-1916) належать в його збірникові «Зі світу слов'янського» (1885 р.) статті «Купало» та «Забутий слов'янський кут» (про Підкарпатську Русь).

Франтішек Визмазл (1841-1917) випустив у 1874 р. І-ий випуск «Слов'янської поезії», де вмістив, між иншим, українську поезію. Прімус Сobotка (1841-1925) вмістив у часопису «Светозор» (1880 р.) статтю «Лемки та їхній гумор».

Ед. Єлінек вмістив 1883 р. у своєму «Слов'янському збірникові» статтю «Малоруска в салоні» разом з малюнком молодої пані в народньому українському убранні.

Сучасний визначний маляр і етнограф проф. Людвік Куба (народ. 1863 р.) видав у 1895 р. «Слов'янство у своїх співах», де вмістив 130 українських пісень.

М. Конопасек в 1874 р. вмістив у часопису «Далібор» статті «З якого ґрунту впливає слов'янська музика» та «Розгляд питання про слов'янську музику». В цих статтях автор відстоює погляд Л. Ріттерсберга, та доводить, що прабатьківщиною слов'янського співу є Поділля та що тамошній український нарід зберіг найдавнішу народню пісню, а тому композитор, який хоче збагнути істотні основи сло-

в'янської музики, мусить студіювати українські мотиви. Основним витвором народної української музики є коломийка, в ній маємо пратипис слав'янської музики. Чеські вагнерівці, які не студіюють коломийки, не можуть створити справді національного діла. Як зауважує проф. Горак, «ці зіпсовані думки П. Ріттерсберга були останнім відгуком у великій боротьбі в справі модерної чеської музики», в тій боротьбі, в якій брав участь і найвизначніший чеський композитор Бедрих Сметана.

Амолья Поздена вмістив 1859 р. в часопису «Далібор» статтю «Стан народного співу і музики в Галичині». На оцінку проф. Горака, ця праця високо стояла над рівнем тодішніх студій про українську народну поезію.

Аналіз Кошмінова видала в 1922 р. книжку «Підкарпатська Русь», яка була першою спробою загального опису цієї країни, що незадовго перед тим прилучилася до Чехословаччини. Крім огляду етнографічної літератури

проф. Горак подає відомості про Слов'янський Інститут в Празі (розпочав життя з 1928 р.), при якому в відділі для дослідження Словаччини та Підкарпатської Русі, а тако-ж про різні етнографічні установи, що займаються студіюванням етнографії в межах Чехословаччини. В своїй статті проф. Горак не раз згадує імена І. Фрашка (напр., про його участь на етнографічній виставці в Празі в 1895 р.), В. Гнатиюга, М. Драгоманова та інших українських етнографів, а тако-ж про українські видання, в яких містяться етнографічний матеріал (часопис «Житє і Слово», який р. 1894 заснував і редагував, за словами проф. Горака, «один з духових проводирів української молоді всебічний Іван Фрашко», та «Записки Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові»).

Залишається додати, що стаття проф. Горака, як і весь цей том, має безліч (біля 200) портретів та різних ілюстрацій і мал.

Ст. Сірополко.

Зміст.

Париж, неділя, 10 грудня 1933 року — ст. 1. З подорожі Пана Головного Отамана Андрія Лівницького — ст. 2. Ст. Сірополко. «Прорив» на іграшковому фронті на совітській Україні—ст. 10. В. Л с о н т о в и ч — Уривок спогадів — ст. 11. В. С. З життя й політики — ст. 17. Х р о н і к а. З життя української еміграції: У Франції — ст. 21. В Польщі — 23. В Німеччині — ст. 24. В Маньчжу-Іо — ст. 24. З газет — ст. 24. Українська в бельгійській пресі — ст. 24. З канадійської преси — ст. 25. Поручник Федот Луцкевич (некролог) — ст. 25. Бібліографія — ст. 26.

Читайте брошуру видання Головної Еміграційної Ради

ЄДИНИЙ ШЛЯХ

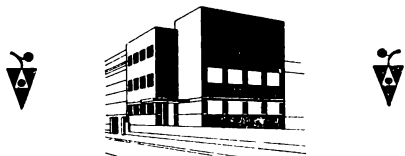
(через соборність нації та єдність партій до державної самостійности України).

Париж, 1933 року. Ціна 2 фр.

Брошура містить звернення Головної Еміграційної Ради до всіх українців і промову Головного Отамана Андрія Лівницького.

До набування в редакції «Трибуна».

←←←←← УВАГА! →→→→→
МУЗЕЙ ВИЗВОЛЬНОЇ БОРОТЬБИ УКРАЇНИ
ЗБИРАЄ ПОЖЕРТВИ НА

УКРАЇНСЬКИЙ ДІМ У ПРАЗІ

ДАЙТЕ Й ВИ СВОЮ ЦЕГЛИНУ!
ПОШЛІТЬ СКОРІШЕ ВАШУ ПОЖЕРТВУ!
ЗРОБІТЬ ЗБІРКУ У ВАШІМ ТОВА-
РИСТВІ! НЕ ВІДКЛАДАЙТЕ!
ЖЕРТВУЙТЕ ВСІ

НА УКРАЇНСЬКИЙ ДІМ У ПРАЗІ
ХТО СКІЛЬКИ МОЖЕ!

ГРОШІ СЛАТИ НА АДРЕСУ ДИРЕКТОРА МУЗЕЮ:
Prof. D. Antonovyc, Praha-Nusle, 245, Czechoslovakia

←←←←← НЕ ЗАБУВАЙТЕ! →→→→→

Імена всіх, і тих найменших, жертводавців Музей збереже. Україні в своїх пам'ятних книгах; хто-ж дасть відразу або частками 10 доларів, буде записаний в окремій пам'ятній книзі фундаторів Українського Дому; а хто дасть 25 доларів — буде записаний в золотій пам'ятній книзі добродіїв Музею Визвольної Боротьби України.

1000 цеглин коштують 10 доларів. 100 цеглин коштують 1 долар.

Звіт про всі пожертви Музей друкує і розсилає окремо. Про всі нові пожертви кожного разу оголошує часопис «Український Тиждень» у Празі. Крім того, про всі по-

жертви з різних держав буде ще окремо звіт у місцевій українській пресі кожної країни.

Управа Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції

повідомляє, що з нагоди роковин трагічної смерті 359 героїв Базару та роковин початку Зимового Походу, підчас якого армія УНР втратила вірних і відданих борців, в Православній Українській Церкві в Парижі після служби Божої 10-го грудня с. р. відслужено буде

урочисту панахиду.

ТОВАРИСТВО Б ВОЯКІВ АРМІЇ УНР У ФРАНЦІЇ

З нагоди чергового 5-го З'їзду Т-ва в неділю 31 грудня 1933 року в салі Бельгійських Інвалідів (59, rue Vergnaud, Paris 13, метро Glacière і Corvisart, трамвай 93 і 123-124) відбудеться великий

КОНЦЕРТ - БАЛЬ.

Багата концертна програма, живі картини, товариські забави, зустріч Нового Року, власний буфет, танці.

Подробиці в програмах. Вступ - 7 фр

В І С Т Н И К

місячник літератури, мистецтва, науки й громадського життя під ред. д-ра Дм. Донцова

Виходитиме так само точно в наступнім році як і в минулім!
Єднатиме,— як і досі, найвидатніші літературні сили Галичини, Волині і вигнанщини!

Не схибляючи з раз обраного шляху, вестиме дальню боротьбу з колтунерією й мертвими доктринами минулого!

Поборюватиме, як і досі, соціялізм, радикалізм і драгоманівщину, марксизм, реакційний консерватизм, інтернаціоналізм!

Пропагуватиме культурну єдність з Заходом і громадські кличі повільної Європи!

Обстоюватиме потребу духового переродження нареду й викорінення серед нього пласбейської психіки.

Передплата виносить: На рік — зол. 23, на півроку — 12, чвартально — 6.60, поодинокі зняття коштують 2.20.

Лише 20 золотих заплатити за цілий рік той, хто одразу приплатить ті 20 зол. до кінця січня 1934.

Ціна 23 (річна) і 12 (піврічна) — лише для тих, хто її платить не радами, а відразу з гори!

З огляду на великі страти, які понесло Вид-во в наслідок спаду курсу долара, передплата для заграниці (з Америкою включно) від тепер виносить 30 (тридцять) золотих або рівновартість в чужій валюті. Фактично ця ціна є нижчою від минулорічної, що виносила майже 36 золотих (4 ам. дол.).

Передплачуйте! Користайте з знижки! До кінця січня!

Передплату слати на нову адресу — Львів, Чарнецького 26 м. 21.

Чековеkonto ІЧО (Львів) 500.371.

Союз Лицарів Залізного Хреста

владштує 10 грудня с. р. загальний з'їзд і свято Ордену, які відбудуться 40, rue de Meudon, Billancourt (метро Porte d'Auteuil, трамв. 32).

На з'їзді і святі можуть бути присутніми всі, що брали участь в Зимовому Поході.

Адреса Управи Союзу: М. Meriniv, 128, av. Victor Hugo, Boulogne (Seine).

Український концерт в Парижі

має відбутися в суботу 16 грудня с. р. в salle André, 14, rue de Trévisе (метро Cadet) о год. 21.

В програмі твори п. Г. Пономаренка при участі пані Анастасії - Прозорової, п. Ардарова й чоловічого хору. Припані п. Пономаренко.

Ціни місць — 10 і 6 франків.

ТРИЗУБ

тижневик політики, культури, громадського життя та мистецтва, заснований р. 1925 Вяч. Прокоповичем, буде виходити у 1934 році по старому що-неділі в Парижі при участі тих самих співробітників.

Умови передплати на 1934 рік

У Франції на рік — 80 фр., на півроку — 40 фр., на три місяці — 20 фр.
на один місяць — 8 фр., окреме число — 2 фр.

	1 рік.	1/2 року	3 місяці	1 місяць	окр. чис.
ЧЕХІЯ	80 к. ч.	40 к. ч.	20 к. ч.	10 к. ч.	3 к. ч.
ПОЛЬША	25 зл.	15 зл.	8 зл.	3 зл.	1 зл.
РУМУНІЯ	500 лейв	300 л.	150 л.	50 л.	20 л.
НІМЕЧЧИНА	12 мар.	6 м.	3 м.	2 м.	0,50 м.
СПОЛ. ШТАТИ П.А.	3 дол.	1,5 д.	1 д.	0,40 д.	0,10 д.
КАНАДА	3 дол.	1,5 д.	1 д.	0,40 д.	0,10 д.
БЕЛЬГІЯ	20 бельг.	10 б.	6 б.	2 б.	0,60 б.

У Парижі набувати в книгарні В. Поволоцького, 13 rue Bonaparte, Paris VI.

Закордонно журнал передплачувати й набувати можна у представників «Тризуба»: 1) В Канаді — W. Sikewich, P. O. Box 333 Toronto, Ontario, Canada 2) В Румунії — Dm. Herodot, Strada Delea Veche, 45. Bucarest. 3) В Чехословаччині — П р а г а : P. Filonovic, Horni Cernosice u Prahy, c. 107. П о л ь с ь к и х : п. інж. Бураччинський, Ukr Hosp Akademie, Podedbrady. 4) В Польщі — J. Lipoweski, ul. Czerniakowska 204, m. 25, Warszawa, для грошових переказів — пошт. рахунок 13.435 Warszawa, Jan Lipoweski. 5) В Спол. Штатах «Surma Book», 103 Av. A. New York, N. Y., U. S. A. 6) В Царьгороді M. Zabello, Posta kuturu № 224, Beyoglu, Istamboul, Turquie. 7) В Бельгії — Georges Jakovliv, Ing. 61, rue de Dave, Jambes — Namur. Chèque Postal 234465.

Кожна передплата на «Тризуба», що вартує до 31 грудня с. р. повністю безпосередньо до редакції (поштовим переказом чи цілим листом) гроші на тижневик за першу половину 1934 року, матиме право на одлу десяту частину квитка Французької Національної Лотереї в одлому з її тиражів.

Перед черговим тиражем кожна із згаданих вище передплатників одержить од адміністрації «Тризуба» повідомлення про № квитка, в якому йому належить одла десяту частину.

Редакція і адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau, Paris-V
Tél. Danton 80-03.

Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris.
Релатус — **Комітет.**

Адміністратор: **Іл. Косенко**

Le Gérant: M-me Perdrizet.